نورمحمد غفوری

۲۰۱۹/۱۲/۰۸

د هېواد سخت شرایط د افغانانو واحد عمل غواړی!

په اوسنیو شرایطو کې افغانستان په خورا ستونځمن حالت او افغانی ټولنه د خپلې تاریخي ودې د بهیر په خورا سخت او پیچلي پوړکي قرار لري. د دولت په موجودیت کې عملا د حاکمیت تشه موجوده ده. زموږ په کورنیو چاروکې د ګاونډیو او نورو خارجي هیوادونو او ځواکونو بربنډې لاس وهنې ډیرې پراخه دي. دې وضعیت نه یوازې د اوسني سیاسي سیستم مخالفینو ته د جګړې او وسلو د کارولو بهانې په لاس ورکړې، بلکې دولتي مشران یې هم ناراضه او ناامیده کړي دي.

د تیرو اتو کلو پیښو په ډاګه څرګنده کړه چې نه یوازې په افغانستان کې د نړیوالې ټولنې په لاس او ملاتړ جوړ شوی دولت د افغانستان د بیارغونې او دموکراتیکو ریفورمونو په اجرا کې ناکامه پاته دی، بلکې پخپله «نړیواله ټولنه» هم زموږ ولس، خپلو ملتونو او په مجموعې ډول نړیوالو ته د ورکړل شوو وعدو په تر سره کولو کې بریالی نشوه. په افغانستان باندې د امریکا او د هغو د مؤتلفو ملګرو د پوځې حملې په درشل کې اعلان شوي هدفونه د دوی په قول د طالبانو د «بنیادګر او تروریستي» دولت له منځه وړل، د القاعدې او طالبانو د مشرانو- بن لادن او ملا محمد عمر - نیول، په افغانستان کې د ولس له ارادې سره سم د دموکراتیک نظام ټینګول، د جګړې ځپلي او وران افغانستان بیارغونه او په دې جغرافیایي ټوټه کې د اوسیدونکو خلکو د ژوند د سطحې لوړول، د مخدره موادو د کرلو، لیږدولو، تولید او استعمال په ضدمبارزه او په هیواد او منطقه کې د تروریسم او تروریستی اعمالو مخنیوی ؤ. خو دادې تر اتو کلو زیار او ایثار وروسته یې هم د خپلو هدفونو په تر لاسه کولو کې غوڅ بریالیتوب نه دی تر لاسه کړی.

دامریکا او د هغو د ائتلاف د شریکانو د پوځې عملیاتو په پایله کې د طالبانو حکومت را وپرځول شو، خو عملاً د هغو په قطعي ماتې بریالیتوب ترلاسه نه شو. د القاعدې او طالبانو رهبران یې ونه شوای نیولای. په هیواد کې سیاسي واک له طالبانو څخه واخیستل شو، خو په بدل کې یې پیژندل شوو جګړه مارانو، د ملي او شخصي شتمنیو په وړاندې بې پروا کسانو، د فردي آزادیو ضد دیکتاتورانو، فناتیکو رادیکالانو او له غربي هېوادونو څخه را لیږل شوو بې تکیې او په تودو کې بې نفوذه بیروکراتانو ته وسپارل شو، چې ډیر یې د وطن او ولس د خدمت پرځای د خپلو جیبونو او بانکی حسابونو په ډکولو لګیا دي. د خارجي هېوادونو او ځواکونو د لاسوهنو، سازشونو او فرمایشونو په نتیجه کې رامنځته شوی دولت د افغانستان ملی ګټو ته د ربښتینو وفادارو کسانو څخه نه، بلکې د پردیو هېوادو د ګټو د ساتندویانو له میخانیکي مجموعې څخه جوړ شو. د کوچنی اقلیت څخه جوړشوي او له ولسي تودو څخه تجرید افغاني دولت په تیرو اتو کالونو کې په دې ونه توانیده چې په افغاني ټولنه کې حداقل مشروعیت تر لاسه کړي او د ټولنې د اکثریت نظر ځان ته راواړوي. نه یوازې دا چې په عمل کې د ولس له خوښې سره سم دموکراتیک او مترقي نظام په هیواد کې رامنځته نه شو، بلکې امنیتي وضعه خرابه شوه. جنګ او جګړو شدت او پراختیا ومونده. د افرادو شخصي آزادي او مصئونیت تضمین نه دی. برمته نیول او په کوچنیانو باندې جنسي تعرضونه ډیر دي. هره ورځ په لسګونو وګړی په مختلفو پیښو کې په رنګارنګ سببونو له منځه ځي. ښوونځي سوځول کیږي او د زده کوونکو نجونو پرمخ تیزاب شیندل کیږي. ځانمرګی حملې ډیرې شوي دی. لنډه داچې د جرمو، جنحو او جنایتونو لړی ډیره چټکه پر مخ روانه ده.

په ډېرو ځایو کې د بیا رغوني پروسه ډیره پخه ده. په ځینو ولایتونو کې یا دولتي ارګانونه د فعالیت قابلیت نه لري او یا هم له لویو ستونځو سره مخامخ دي. په هیواد کې ځیني دولتي مؤسسې، فارمونه، فابریکې او نور اقتصادي او تولیدي تأسیسات د آزاد بازار پر آرونو د خصوصي سکتور د فعالیت د ګرندي کیدو تر بهانه او نامه لاندې د خصوصي کیدو (پریواتیزاسیون) په پروسه کې معینو کسانو ته د کمو بیو په مقابل کې «ډالی» شوې. له ګمرکی

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

عایداتو څخه د شخصي او ګروپي ناوړه ګټو اخیستنه دوام لري. د کورونو د بیو د لوړېدو په نتیجه کې د کورونو کرایې لوړې شوې. لنډه داچې دخارجی ډېرو مرستو سره سره هم د غریبو او متوسطو ټولنیزو طبقو او قشرونو په ژوند کې د لید وړ ښه والی نه دی راغلی. د فقر او بډایۍ ترمنځ واټن ورځ په ورځ مخ په زیاتېدو دي.
په افغانستان کې د مخدره موادو کرهڼه، قاچاق، تولید او استعمال لا رواج لري. د افغاني کډوالو ستونځه، چې د افغانی ټولنې تر مخ د پرتو غوره ستونځو څخه ګڼل کیږي، د حل پر ځای د پرسوب پر خوا روانه ده. داسې دولتی ځواک او ارګان نشته چې عملاً د افرادو له فردي آزادۍ څخه دفاع وکړای شي. په هیواد کې لا تر اوسه داسې خپلواک، په بین المللي او ملي حقوقي نارمونو پوه او باورمند، ځواکمن او واکمن قضایي ارګان نشته چې د بشري حقوقو په اړه د نړیوالو منل شوو نارمونو سره سمې پریکړې وکړي. امنیتي ځواک هم په داسې حالت کې نه دی چې د قضا لخوا د نیول شوو تصمیمونو پلی کیدل په سم ډول عملي کړي.
د داخلي او خارجي غرضداره ځواکونو په لمسون د افغانستان د لرغونو او ورونو قومونو ترمنځ په مختلفو ذریعو بدبینۍ او دښمنۍ ته لمن وهل کیږي. د یوه دین او مذهب پیروان د نورو د لارویانو په وړاندې په رنګارنګ ډولونو تحریک او لمسول کیږي. د یوې ژبې ویونکي د نورو د ویونکو او د یوې خوا او محل اوسیدونکي د هیواد د نورو سیمو د اوسیدونکو په ضد تحریک او جنګ او جګړو ته هڅول کیږي. دولتي او حکومتی اداری د اختلاس او فساد په داسې ناروغۍ اخته دي، چې ساری یې په تاریخ کې نه لیدل کیږي. په ځینو ځایو کې دولتی انتظامي ځواکونه د امنیت د راوستلو پرځای د بې امنیوسبب ګرزي. لنډه دا چې د کابل د اوسني دولت په شان کمزوری، بې کفایته او بې لیاقته، ضعیف، فاسد، د ملي منافعو په وړاندې بې پروا، له مسلکي پوهې څخه بې برخې اوپه برملا توګه د خارجي هیوادو د ګټو د ساتونکو افرادو څخه جوړشوی دولت به په غالب ګمان د هیواد په تاریخ کې نه وي تیر شوی.
په هیواد کې د ډېرو ګوندونو، سازمانونو، ټولنو او مؤسسو له موجودیت سره سره د دولت په مخالف لوري او اپوزیسیون کې هم داسې سیاسي، اجتماعي جوړښت نشته چې د خارجي او نړیوالو ځواکونو په وړاندې په منطقي او سوله ایزه توګه د سالمو او منل شوو سیاسي او دیپلوماتیکو لارو د افغانستان له عامو ملی ګټو دفاع وکړای شي. ددې ډار شته چې له افغانانو څخه پخپل مورني ټاټوبي کې د پخپلې خوښې ژوند کولو آزادي واخیستل شي او د نورو د ژوند د طرز خامو او غیر ضروري پیښو او تقلید ته اړ ایستل شي.
افغانستان نن په نړیواله کچه د زبر ځواکونو ترمنځ د یوویشتمې پیړۍ د ستراتیژیکو ګټو د ترلاسه کولو له پاره د کشمکشونو او د سیمې د هېوادونو د سیالیو د دایرې په محراق بدل شوی دی. په نړیواله کچه د کلتورونو، ایدیولوژیو، مذهبونو او ادیانو ترمنځ د سیالیو، کړکیچونو او خونړیو جګړو د فیصله کولو میدان ګرځېدلې دی. په تاریخي لحاظ د نړۍ د ستر بین المللی ائتلاف له خوا د وسله والو ځواکونو د عملیاتو په ډګر اوښتی چې همدا اوس تقریبا د څلویښتو هیوادو له خوا، شاوخوا اویا زره وسله وال پوځ دلته پروت دی او د نورو د را لیږلو پلانونه هم شته. ټولو ته ښرګنده ده چې دا پوځونه د نړۍ په خورا مدرنو او عصری وسلو سنبال دي. د فوق العاده لوژستیکي خدمتونو او د سوق الجیش له هر ډول آسانتیاوو برخمن دي. دا ځواکونه پریمانه پیسې، وسلې او وسیلې په لاس
کې لري. دې حالاتو افغانستان د نړیوالو جاسوسي او استخباراتي شبکو په قوي مرکز اړولی او د مختلفو هیوادونو او ځواکونو ترمنځ د یو بل په وړاندې د چالونو او جالونو د جوړولو او غوړولو له پاره ډیر اغیزمن ډګر دی.
په داسې سختو حالاتو کې د هیواد د انفراسټروکټور رغونه او رامنځته کول، د وږي، ناچاره او جګړې ځپلي ولس د نس مړول، د ځان پټول، د سر د سیوري موندل، د هغو د سواد او ښوونې او روزنې شرایط برابرول، د روغتیا غم یې خوړل او ډیر داسې نور هغه غټ پرابلمونه دي، چې د افغانانو د متحد فعالیت او د نړیوالو مرستندویانو ترمنځ د همغږۍ پرته یې حل کول ناشوني دي.
د افغان ولس تر مخ د پرتو لویو ستونځو حل د ټولو کسانو دنده ده، چې د افغانستان په نامه نومول شوې جغرافیایی سیمه کې استوګنه لري. هر هغه څوک چې په افغانستان کې ژوند کوي، که نر دي او که ښځې، که په هر دین او مذهب عقیده من وي، که د هیواد په هر ګوټ کې ژوند کوي، که په هره ژبه خبرې کوي، که په هر اتنیکي ګروپ پورې تعلق لري، که د هر ډول سیاسي مفکورې څښتن او که هر رهبر او ګوند ته کار کوي؛ تر هرڅه لومړی دا دنده ور په غاړه ده چې د هیواد د پولو او د افغانانو د تاریخي ویاړونو ساتنه او د اسلام د دین او مختلفو مذهبونو د پیروانو د دینی مناسکو د ادا د آزادۍ لپاره مبارزه وکړي. په افغانستان کې د افغانانو د پخپل زړه ژوند کولو واک، په سوله او امنیت کې د ټولو اوسیدونکو له پاره د ژوند د شرایطو برابرول او د ښځو او نرو له پاره د انساني عزت او شرف خوندي کول د هر چا انساني او وجداني مسئولیت دی. د دولتي بودجې، د اشخاصو له خصوصی امکاناتو او د نړیوالې ټولنې له مرستو څخه د غلا، چور او چپاول مخنیوی، د ټولو اقتصادي، ټولنیزو او کلتوری ظرفیتونو او امکاناتو اغیزمن او پر ځای کارول او د هیواد د بیا رغونې د پروسې چټکتیا د افغانستان د هر وګړي په ګټه دي. دا او ځینې نور هغه څه دي چې د هیواد د لوړو ملی ګټو په دایره کې قرار لري او هیڅوک ور سره مخالفت نه شي کولای او باید ویې هم نکړي.
د افغانستان د دموکراتیزه کولو، امنیت، ثبات او بیارغونې په بهیر کې تر اوسه پورې د همدا لړو لاسته راوړنو ساتنه هم په اوسنۍ شېوه او د اوسنۍ واکمنۍ له توانه وتلی کار دی. که موږ افغانان، د وحدت او اتفاق په لورځانونه ونه

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

خوځوو او په ګډه سره لازم تدبيرونه ونه نيسو، داسي خطر هم شته، چي دا اوسنی لاسته راوړني موهم له لاسه ووځي، د ژوند شرايط مو تر دې هم سخت شي، بيرته په شا ولاړشو، په افغانی ټولنه کي انقطاب نور هم زيات شي او هېواد مو د تجزيې له ګواښ سره مخامخ شي.
د عامو وطني او سترو ملی ګټو ساتنه يوازې د يوه او يابل قوم، محل او يا سياسي او ايديولوژيک ګروپ دنده نه ده، بلکي دا د ټول ملت او د هغو د هر وګړي ځند نه منونکي دندې او مسئوليتونه دي او بايد په ګډه سره يې سرته ورسوو. که کوم ځانګړی قوم، کومه سيمه، د کومي ځانګړې ژبې ويونکی، يو او يابل سياسی ګوند او ټولنيز خوځښت د عامو ملی او سترو سراسری وطنی ګټو ساتنه د ځان انحصار او امتياز وبولی، داسي فکر وکړي چي ددې چارو د اجرا توان او استعداد يوازې له هغه سره دی او نور ددې دندو اجراته پرې نږدي، دا به ډيره ستره تيروتنه، لويی غوښتنه او د نورو وطنوالو په وړاندې د بې باوری او تحقير د تخم شيندنه وی. که په يوه او يابله بهانه يو او يا څو ژبني، محلي، ديني، قومي او يا سياسي او ټولنيز ګروپونه ځانونه په دې حساسه تاريخي لحظه کي ددې سترو تاريخي او حساسو ملي مسئلو له حل څخه باسي، هغه د کوم بل يوه او يا څونورو په غاړه وراچوی، دا به هم د هغوی له خوا د وطن او ملت په وړاندې ستره جفا او بې مسئوليتی وي. تر دې ستره ګناه به داوي، که په داسي حساسو شرايطو کي کوم اتنيکي، ژبني، محلي او يا سياسی ګروپ د عامو ملي او وطني دندو له اجرا څخه ځانونه وباسي، هغه د بل محل، قوم او سياسي او مذهبي ډلي په غاړه ورواچوي او پخپله هم بيا له موقع څخه په استفاده د خپلو روا او يا ناروا محدودو ګروپی ګټو د ترلاسه کولو له پاره د هغوی په مقابل کي په مبارزه لاس پوری کړي.
د نړۍ، منطقي او زموږ د خپل هيواد د سياسي، ټولنيز او امنيتي شرايطو پيچلتيا هر چاته روښانه ده. زموږ په هېواد، سيمه او چاپيريال کي د پديدو او پروسو د ودې لوری ناڅرګند او تر زياتي اندازې زموږ له واک او اختياره وتلی دی. دا واقعيت بايد و منو چي د نړۍ، سيمي او هيواد په دې مغلقو، سختو او وخت په وخت منقلبو شرايطو کي ددې پراخه، هر اړخيزو، سترو تاريخي او ملي چارو تر سره کول د يوې مشخصي ډلي او سازمان له وسه وتلی کاردی. هيڅ اتنيکی، ژبنی، مذهبی او يا محلي ډله نه شي کولای چي په تنهايی سره ددې سترو تاريخي او ملی پرابلمونو د حل له عهدې څخه ووزي. دا د افغانستان د ټولو قومونو، ولاياتو، ديني او مذهبی کړيو، ګوندونو او ټولنيزو مدني سازمانونو ګډې هڅي او هاند غواړی. ددې سترو ملي او سراسری مغلقو پرابلمونو حل يوازې او يوازې د ټولو ملي ظرفيتونو او امکاناتو د په کار اچولو او له بين المللي مترقی او عدالت غوښتونکو هڅو او تلاښونو سره دهمغږۍ کولو له لارې امکان لري.
دا بيا پخپل نوبت د داسي ملي- سياسي ځواک موجوديت ته اړتيالري چي په داخل کي د افغاني ټولني د مادي او معنوي ارزښتونو د تاريخي ودې د قانونمنديو پر بنسټ د نړيوالي بشري ټولني د تکامل او وړاندې تګ د عامو او اساسی قوانينو په رڼاکي د افغانی منل شوو ارزښتونو د ساتلو سره يوځای د اوسنيو ملي ستونځو د حل له پاره مناسبه لار په نظري توګه ومونډلای شي او د هغو د پلي کولو له پاره اړوند ريزرفونه او امکانات په ګوته کرای شي. په دې صورت کي به له يوې خوا دا سراسري او دموکراتيک سياسي ځواک وکولای شي چي د هيواد په دننه کي د ولسونو پراخي کتلي په خپل ځان پسي را کش کړي، او له بلې خوا به د نړيوالو ځواکونو له خوا د هيواد او منطقي په سياسي او ټولنيزو پروسو کي د اغيزمن ځواک په حيث ومنل شي. په افغانی ټولنه کي به د خپل کميت او ښه کيفيت پر بنسټ د لوړې اوتوريتي او اعتبار خاوندشي، د هېواد د ستونځو د حل له پاره به مناسبي لارې ومونډلای شي او د نيول شوو پريکړو د خلاق او معقول پلي کولو توان به ولري.

February 8th, 2010

نوټ: دا ليکنه مي لس کاله مخکي کړې وه او په هغو کي د اوسنيو راغلو حالاتو وړاندوينه شوې ده.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ